

munkásságát, iparunkat, forgalmunkat, egész nemzeti életünket és államunk szervezetét. Megfelel arra a kérdésre, hogy «van-e a magyar nemzetnek ősi joga a magyar földhöz». — «Nagymagyarországtól Csonkamagyarorszáig. A csodálatos magyar föld, Mi van körülöttünk (utódállamok), Hiszek Magyarország föltámadásában» mind sokat mondó címek. A második rész a szűkebb haza, a szülőföld, a község leírását adja hasonló tárgybeosztással. Ilyen barátságos, otthonos, szívnkhöz vezető keretek között vázolja számunkra a szerző mindazt, amit rólunk modern földrajzi szellemben, tehát az anthropogeographia világánál tudunk illik.

A tárgykör a régi, a megszokott és mégis minden lapja sok új, tanulságos adatot, szempontot hoz az olvasó elé.

Még sok ilyen jó könyvet kívánunk. Fodor honismertetése után méltó érdeklődéssel várjuk a könyvsorozat folytatását. *Szilády Zoltán.*

Brunetiére válogatott kritikai tanulmányai. (A vallás- és közoktatásügyi minisztérium megbízásából fordította dr. Gulyás Pál. Budapest, Franklin, «Kultúra és Tudomány» sorozat.) Tizenhét esztendő munkaterületéről válogatta össze Gulyás Pál ezeket a Brunetiére-tanulmányokat. A válogatás szerencsés volt. Az öt tanulmány közül négynek a tárgya aktuális lesz mindig, míg az irodalom élni fog. Az irodalmi élet kerekébe állandóan belekapaszkodó kérdéseket elemez a négy tanulmány: Az impresszionista kritika, A szubjektív irodalom, A genie a művészetben, A művészet és az erkölcs. Az ötödik, A közhely elmélete, már kevésbbé általános érdekű, de Brunetiére egyénisége itt is erőteljesen áll a sorok mögött s ez elég arra, hogy az olvasó ne csak futólagos betekintésre méltassa. Mert Brunetiére kritikái egyénisége megállapításainak helyességén vagy helytelenségén túl is érték. Harcos ember, ki az irodalmi eszmék változóságában kereste az egyetlen állandó pontot, hogy az összevisszaságban rendet teremtsen. Nincsen még egy kritikus a világirodalomban, aki olyan végig gondolt rendszerrel állott volna az irodalmi élet jelenségei, különösen pedig ennek furcsaságai elé, mint Brunetiére. A kritika abszolút voltának modern megfogalmazása az ő harcainak eredménye. Lehet, hogy ennek a szuverén kritikának az igaz-

sága csak féligazság, de a benne való hit mindig termékeny mag ahhoz, hogy belőle egy magában bizó, lelkiismeretes és elhivatottságát érző kritika kinőhessen.

A rendszerek hamar kopnak s Brunetiére kritikai szintézisének pilléreit is kikezdte a legutóbbi 25—30 esztendő, mely az irodalomtörténeti pozitívizmust igyekezett műzeális értékévé tenni. A nagy harc pedig, melyet Brunetiére az objektív kritika védelmében a kritikai impresszionizmus ellen vívott, nem dőlt el, hanem hallgatólagos meg egyezéssel, az «impressionisme limité»-vel végződött. Kényelmes nyugalmi helyzet jött létre, mely az eszmetiszázó kérdéseket nem feszegette s a mai kritika nálunk is, meg másutt is ezeken a békés vizeken evezget. Nem lehetetlen, hogy azt az ellanyhulást, mely manapság a kritika és a közönség kapcsolatában megfigyelhető, ez a nyugalmi helyzet hozta létre. Szinte magától adódik a gondolat, hogy Brunetiére elvi jelentőségű tanulmányainak megjelenése ebbe a lagymatagságba próbál életet önteni, amikor a kritikai rendszeresség francia képviselőjét ezzel az öt tanulmánnyal a magyar közönség előtt megszólaltatja.

A fordítás folyamatos, jó munka. Nem ártott volna a könyv végén egy-két jegyzet, mely a magyar olvasó előtt kevésbbé ismert irodalmi vonatkozásokat (írók, művet, idézetet) néhány szóval megmagyarázta volna. *K. D.*

Két verseskönyv. Fodor József nagy reklámmal felfedezett költői tehetsége mellett — mely «Lihegő erdő» című kötetében most ad magáról először egységes képet — nem lehet egy pár elismerő vagy gáncsoló szóval elmnéni. Fodor a nagy reklám dacára, csakugyan egyike a legfontosabb «fiataloknak». Az Ady-utánzóik óriási táborából talán az egyetlen tehetséges; ami nagyon nagy szó, mert Ady oly súlyl nehézül e fiatalok erőtlenebbjeire, hogy megfojt bennük minden önállóságot; ezért a különben, az okosak, gondosan elzárják költészetüket Ady hatása elől és inkább Babits költészetéből tanulják meg, amit minden fiatal költőnek tanulnia kell.

Fodor József mintaképe a késői Ady, a rövid sorba tört hosszú mondatok, prófécium tömörségű képek költője. De ez a mintakép-megjelölés tulajdonkép csak első pillanatra jellemző Fodorra. Ha tüzetesebben vizs-

gálja az ember, érzi, hogy nagyon sok önálló vonás van ebben a költőben.

Először is óriási, semmiféle ekonómia, semmiféle kompozíciós megkötöttséget nem ismerő kép-gazdagsága, csak a töretlen fiatalság áraszthatja, tombolhatja, viharozhatja így magából a képeket, ilyen lendülettel, ilyen fanatizmussal — és ilyen céltalanul. Képeinek őserdejében (mert nem szimbolista díszpalánták ezek, hanem vad, kozmikus őspáfrányok, valami elsülyedt dzsungelben), eltéved minden gondolat.

Ez a másik sajátossága: intellektuális líra, az érzelmi életnek igen szűk skáláján mozog, a költő élményeiből jóformán mit sem fed fel, mégsem találjuk meg gondolati magyát. Valami általános, pantheisztikus, fiatalos lelkesülés, mely az örök szépség és egyéb örök dolgok felé tör, de ezek az eszmék a képek viharában sosem tudnak konkrét formát ölteni.

Legfőbb ereje a dekoratív páthosz, itt találja meg legönállóbb hangjait: amikor nem akar semmit sem kifejezni, csak kiáltani akar a kiáltó gyermeki örömeivel, egy nagyot; pl. Budapest című versének hűdlerlini lendületű kezdő-felsorolásában vagy az Esti dalban:

Isten hajóroja Világ hullámán!

Ó, hol lengünk, melyik tejút alatt?!

S a domború tengernek messze mélyén
Lobogva úszik trónhajónk: a Nap.

Furcsa tehetségének legkellemetlenebb vonása bizonyos esetlenség, melyről nem tudni, őszinte nem-tudás vagy szándékolt primitívség. Fodor mindenképp elég fiatal még hozzá, hogy mindkettőtől megszabaduljon. Ilyen rossz rímeket, ilyen daltalanul megzökkenő ritmusokat, mint itt-ott Fodor jó verseiben is, gimnázistáknál ha találunk.

Előttem még egy erdő-címes verseskötet: de ezek az erdők nem lihegnek, csak muzsikálnak — micsoda világok különbsége! **Mentes Mihály: Muzsikál az erdő** című kötetében összegyűjtött versek igénytelen, kellemes, vidékies szabályos ritmusokban zenélnek, azt gondolom, pap lehet a szerzőjük, nagyon megnyugtatóak, nagyon szelídek, Ady, Kosztolányi és főképp Sík Sándor hatása, megsűrve, meghalkítva a végsőkig. De a lihegő erdők után jól esik, hogy ilyen csendes emberek is akadnak.

Szerb Antal.

Gina és Rozamunda. Regény, írta: **Pásztor Árpád.** (Dick Manó kiadása.) A gyönyörűséges Gina, teljes nevén: Kratochwill Georgina Vajda János első nagy szerelme. Állítólag nem Kratochwill borbélynak, hanem egy huszárcapitánynak törvénytelen leánya, akit így mind szépségének tudata, mind öröklött diszpozíció elégedetlenné tesz a budai kicsinyes viszonyokkal. Megismerkedik Vajda Jánossal, fogadja udvarlását, de nyíltan megmondja neki, hogy nem lehet az övé, mert ő bizony fényre, gazdagságra vágyik. Kivánsága csakhamar teljesül. Az utcán megpillantja egy bécsi herceg, megegyezik neki, hogy palotát vesz számára, ha vele megy. Gina élete ettől fogva pazar jóllét. Egy cirkuszizgazgatótól — Oroszitól — megtanul lovagolni s a herceg halála után Oroszival indul el további kalandos útjára. Jár Oroszországban, ahol hercegek becézik, Franciaországban, ahol a császárral van találkozása. Szóval: sokra vitte. Oroszi, a cirkuszizgazgató-társ azonban féltékenységekben öngyilkos lesz s ettől kezdve Gina maga intézi a cirkusz és saját sorsát. Mint lovárnőnek ragyogó sikerei vannak ugyan, de múlik az idő, a szépség, a karcú termet, az üzlet is mind rosszabbul megy, a cirkusz végül is megbukik s Gina koldusmódra, nyomorultan végzi életét.

Vajda János másik ideáljának élet-története egyszerűbb. Míg Gina a költőtől hidegen fordul el s annyira sem méltatja, hogy öreg korában Vajda nevére emlékezzék: Rozamunda (Bartos Róza) szerelmes a költőbe s felesége lesz. A két nő közt azonban a költő szempontjából más különbség is van. Gina a Vajda Jánossal történt ismeretség után lett rossz, Rozamunda ellenben — mint a fáma kipattantja — az ismeretség előtt volt az. Vajdát így két nő tette boldogtalanná; az egyik: mert nem lett a felesége; a másik: mert az lett. Rozamundát rossz hire dacára elvette — becsületből, mert házassági ígéretet tett neki. Pokoli életet élnek, egymástól elkülönítve laknak, Rozamunda inkább cselédje Vajdának, mint felesége. Csalódás, tépelődés végül is arra készíti a költőt, hogy az asszonytól elváljon.

E két nő életrajza és Vajdához való viszonya a tárgy Pásztor Árpád regényének. Hogy a kettős mese egységbe futhasson, kapóra jön az írónak az az életrajzi adat, melyet a ma is élő Bartos Rózától hallott. E szerint Roza